

Structural Econometric Models In Statics And Dynamics And Their Application

Assoc. Prof. Almuradov Abdulla

Tashkent State University of Economics

ORCID: 0000-0002-9278-832X

almuradov.55@mail.ru

Aziza Asrorova Oybekovna

Alfraganus University

Teacher, Department of Finance

ORCID: 0009-0001-0654-4282

oybekovnaaziza2111@gmail.com

+998994743360

Abstract

Structural econometric models are an important tool for both static and dynamic economic analysis. These models aim to capture the underlying relationships between economic variables by incorporating economic theory into their structure. They allow researchers to infer random relationships and policy effects, distinguishing them from short-form models that focus only on correlations.

Keywords: static, dynamic, correlation, random relationships, variables, analytics, time series.

Annotatsiya

Strukturaviy ekonometrik modellar ham statik, ham dinamik iqtisodiy tahlilning muhim vositasidir. Ushbu modellar iqtisodiy nazariyani ularning tarkibiga kiritish orqali iqtisodiy o'zgaruvchilar o'rtasidagi asosiy munosabatlarni aks ettirishga qaratilgan. Ular tadqiqotchilarga tasodifiy munosabatlar va siyosat ta'siri haqida xulosa chiqarishga imkon beradi, ularni faqat korrelyatsiyalarga qaratilgan qisqartirilgan shaklli modellardan ajratib turadi.

Kalit so'zlar: statik, dinamik, korrelyatsiya, tasodifiy munosabatlar, o'zgaruvchilar, analitik, vaqt seriyalari.

Kirish: Strukturaviy ekonometrik modellar ularning dizayniga nazariy asoslarni kiritish orqali iqtisodiy o'zgaruvchilar o'rtasidagi munosabatlarni tushunish uchun ishlatiladigan kuchli analitik vositalardir. Faqatgina o'zgaruvchilar o'rtasidagi korrelyatsiyaga qaratilgan qisqartirilgan shakldagi modellardan farqli o'laroq, tarkibiy modellar sababiy munosabatlarni va iqtisodiy xulq-atvorni boshqaradigan asosiy mexanizmlarni ochishga qaratilgan. Bu ularni turli xil iqtisodiy sharoitlarda ayniqsa statik va dinamik tahlillar uchun qimmatli qiladi.

Asosiy qism: Statik Modellar:

Statik tarkibidagi strukturaviy ekonometrik modellar ma'lumotlarni bir vaqtning o'zida tahlil qiladi. Ular ko'pincha o'zgaruvchilar orasidagi o'zaro ta'sirlarni modellashtirish uchun bir vaqtning o'zida tenglamalardan foydalanadilar. Masalan, bozordagi muvozanat narxlar va miqdorlarini aniqlash uchun statik talab va taklif modelidan foydalanish mumkin va ularga quyidagilarni keltirib o'tildi:

- Bozor tahlili: narxlash mexanizmlari va iste'molchilarning xatti-harakatlarini tushunish.
- Siyosatni baholash: qoidalarning bozor natijalariga ta'sirini baholash.

Dinamik Modellar:

Dinamik strukturaviy ekonometrik modellar vaqt o'tishi bilan tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytiradi, shu jumladan vaqtga bog'liqliklarni hisobga olish uchun kechikish o'zgaruvchilari. Ushbu modellar iqtisodiy tizimlarning evolyutsiyasini tushunish uchun muhimdir. Shuningdek:

- Vaqt seriyalarini tahlil qilish: iqtisodiy o'sish, biznes tsikllari va inflyatsiya dinamikasini modellashtirish.

- Siyosat simulyatsiyalari: fiskal yoki pul-kredit siyosatining uzoq muddatli ta'sirini baholash kabilarni keltirib o'tilindi.

Sohalar bo'ylab qo'llanilishlar:

1. Mehnat iqtisodiyoti: ish haqini aniqlash va bandlik dinamikasini tahlil qilish.
2. Sanoat tashkiloti: firma xatti-harakatlarini, bozor tuzilishini va raqobatni o'rganish.
3. Makroiqtisodiyot: vaqt o'tishi bilan yalpi talab va taklifning o'zaro ta'sirini o'rganish.
4. Rivojlanish iqtisodiyoti: aralashuvlarning o'sish va qashshoqlikni kamaytirishga ta'sirini baholash.

Xulosa: Strukturaviy ekonometrik modellar iqtisodiy tahlilning muhim vositalari bo'lib, tadqiqotchilarga o'zgaruvchilar o'rtasidagi munosabatlarni nazariy ob'ektiv orqali tushunishga imkon beradi. Ularni statik va dinamik modellarga ajratish mumkin, ularning har biri alohida maqsadlar va dasturlarga xizmat qiladi. Statik va dinamik tarkibiy ekonometrik modellar murakkab iqtisodiy o'zaro ta'sirlarni tahlil qilish uchun keng qamrovli asos yaratadi. Ularning sababiy munosabatlarni aniqlash va siyosat ta'sirini simulyatsiya qilish qobiliyati ularni iqtisodiy xulq-atvorni samarali tushunish va ta'sir ko'rsatishga qaratilgan tadqiqotchilar va siyosatchilar uchun bebaho qiladi. Iqtisodiy tizimlar rivojlanishda davom etar ekan, ushbu modellar dalillarga asoslangan qarorlarni qabul qilishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

K185 Каморников С. Ф., Каморников С. С. Эконометрика: учеб. пособие. – М.: Интеграция, 2012. – 262 с.

Hand book of Econometrics, Volume6A Copyright© 2007 Elsevier B.V. Allrightsreserved
DOI:10.1016/S1573-4412(07)06064-3

Peterc.reiss, franka.wolak d (2007). "Structuraleconometricmodeling:
rationalesandexamplesfromindustrial organization".
HandbookofEconometrics,Volume6A
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1573441207060643?via%3Dihub>